

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх
справ
Сумська філія
Кафедра соціально-економічних дисциплін

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри
соціально-економічних дисциплін
протокол №20 від 06.06.2023
Завідувач кафедри
Олена ЛУК'ЯНИХІНА

«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Кафедра	Кафедра соціально-економічних дисциплін http://sumy.univd.edu.ua/dir/26/kafedra-sotsialno-ekonomichnykh-dystsyplin
Контактний телефон	+38 0542 330318
E-mail	sumy-k-sed@univd.edu.ua
ЛЕКТОР	
	Лук'янихіна Олена Анатоліївна, Завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін, Кандидат економічних наук E-mail: sumy-k-sed@univd.edu.ua Лекційний потік: Сумська філія Сф дср 23-1,2
Назва освітньо-професійної програми	Право (Law)
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Статус дисципліни	Обов'язкова компонента освітньо-професійної програми (вивчається у 1 семестрі)
Мета вивчення дисципліни	формування базових знань про загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек, надзвичайних ситуацій, у першу чергу техногенного характеру, їх властивості, можливий вплив на життя і здоров'я людини та формування

	необхідних у майбутній практичній діяльності спеціаліста уміння і навички для їх запобігання і ліквідації, захисту людей та навколишнього середовища формування відповідальності за особисту і колективну безпеку.
Завдання вивчення дисципліни	<p>навчити студентів:</p> <p>ідентифікувати потенційні небезпеки, тобто розпізнавати їх вид, визначати просторові та часові координати, величину та імовірність їх прояву;</p> <p>визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек;</p> <p>прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини, а вражаючих факторів на безпеку системи «людина – життєве середовище»;</p> <p>використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав особи на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях тощо;</p> <p>розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;</p> <p>запобігати виникненню надзвичайних ситуацій, а в разі їх виникнення приймати адекватні рішення та виконувати дії, спрямовані на їх ліквідацію;</p> <p>використовувати у своїй практичній діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні та освітньо-виховні заходи, спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасному навколишньому середовищі;</p> <p>планувати заходи щодо створення здорових і безпечних умов життя та діяльності у системі «людина – життєве середовище».</p>
Обсяг дисципліни в кредитах ECTS/годинах	<p>Кількість кредитів ECTS (загальний обсяг 90 год.)</p> <p>З них:</p> <p>- аудиторна робота: 44год.для денної форми навчання, 14год. для заочної форми навчання</p> <p>- самостійна робота: 46 год. для денної форми навчання, 76 год. для заочної форми навчання</p>

Форми та види проведення навчальних занять	<p>Форма навчання – <u>денна</u> Види навчальних занять: - лекції: 16 год.; - практичні заняття: 28 год.</p> <p>Форма навчання – <u>заочна</u> Види навчальних занять: - лекції: 6 год.; - практичні заняття: 8 год;</p>
Самостійна робота	<i>Робота з навчальною літературою, нормативно-правовою базою; виконання, самостійне вирішення ситуаційних завдань, підготовка презентацій.</i>
Індивідуальні завдання	Підготовка реферату, підготовка презентації доповіді
Необхідне обладнання	Мультимедійне обладнання (ноутбук, проектор), комп'ютерне забезпечення з виходом у мережу Інтернет.
Мова викладання	українська
Контроль	<p>Методи контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усний та письмовий; - тестовий. <p>Форми контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поточний (усне опитування, тестування); - проміжний (перевірка виконаних завдань у зошиті, публічний виступ із доповіддю); - підсумковий (залік).
Інтегральна компетентність, загальні компетентності (ЗК)	<p>Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов</p> <p>ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій</p> <p>ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК9. Здатність працювати в команді.</p>

	<p>ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК11. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища</p>
Спеціальні компетентності (СК)	СКЗ. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ

Тема №1. «Сутність, основні поняття та категорії безпеки життєдіяльності»

Визначення, предмет і завдання безпеки життєдіяльності. Становлення безпеки життєдіяльності як науки, її структура. Міждисциплінарний характер безпеки життєдіяльності, її зв'язок з іншими науками.

Поняття безпеки. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Потреби людини у безпеці. Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності. Життєдіяльність – як процес існування та самореалізації індивіда в єдності його життєвих потреб і можливостей.

Небезпека. Джерела небезпек та їх класифікація: природні, техногенні, соціальні, воєнні (за кодексом цивільного захисту)

Визначення поняття «надзвичайна ситуація» (НС). Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків. Рівні НС.

Небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори. Класифікація небезпечних та шкідливих факторів: фізичні, хімічні, біологічні та психофізіологічні. Ідентифікація джерел небезпеки і породжених ними факторів.

Ризик, як фактор потенційної небезпеки. Індивідуальний і соціальний ризик. Концепція допустимого ризику. Управління ризиком.

Тема № 2. «Людина як елемент системи «Людина-життєве середовище»

Середовище життєдіяльності людини: природне, виробниче, побутове,

соціально-політичне. Фізіологічні особливості організму людини. Будова і властивості аналізаторів. Характеристика основних аналізаторів безпеки життєдіяльності. Загальні уявлення про обмін речовин та енергію

Психологічні особливості людини. Значення нервової системи в життєдіяльності людини, як природної системи захисту її від небезпек. Характеристика психологічних властивостей людини. Біоритми людини і їх роль в забезпеченні життєдіяльності людини. Працездатність та її динаміка в часі. Втома та перевтома. Стрес, залежність між рівнем стресу та результативністю трудової діяльності. Комп'ютер у роботі юриста. Основні положення ергономіки.

Психофізіологічний стан людини та вплив на нього наркотичних, лікарських та інших речовин.

Захисні властивості людського організму. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості. Поняття про психоемоційні напруження (стрес), його види..

Мотивація безпеки праці. Основні заходи щодо створення психологічного настрою працівника на безпеку праці.

Тема № 3. «Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки»

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки та навколишнє середовище.

Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки.

Пожежі у природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин.

Тема № 4. «Техногенні небезпеки та їхні наслідки»

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу.

Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях.

Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій).

Законодавча база в галузі пожежної безпеки. Основи забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій. Відповідальність за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Гостре та хронічне опромінення. Нормування радіаційної безпеки. Чорнобильська катастрофа: події, факти, цифри. Режими захисту населення. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Характеристика класів безпеки згідно із ступенем їхньої дії на організм людини. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин. Класифікація суб'єктів господарювання і адміністративно-територіальних одиниць за хімічною безпекою. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

Тема №5. «Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики»

Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження.

Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), технологічний тероризм.

Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Зростання злочинності як фактор безпеки. Види злочинних посягань на людину.

Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку.

Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки. Психотипи за реакцією людей на небезпеку. Стресові стани у людей, що знаходяться в районі НС.

Тема №6. «Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація усунення їх наслідків»

Основні принципи захисту населення в НС природного та техногенного характеру. Способи захисту населення в НС. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

Колективні та індивідуальні засоби захисту. Евакуаційні заходи. Порядок

проведення евакуаційних заходів.

Колективні засоби захисту населення: сховища, протирадіаційні укриття (ПРУ) та найпростіші засоби. Вимоги до засобів захисту. Обладнання сховищ та системи забезпечення їх функціонування.

Призначення та класифікація засобів індивідуального захисту населення (ЗІЗ) в НС. Засоби захисту органів дихання та їх класифікація. Засоби захисту шкіри та їх класифікація. Призначення, класифікація медичних засобів захисту населення.

Прийоми та способи проведення рятувальних і інших невідкладних робіт (РіНР). Спеціальна обробка людей, територій, техніки: дезактивація, дегазація, дезінфекція.

Тема №7. «Організаційно-правовий механізм запобігання надзвичайним ситуаціям та усунення їх наслідків»

Засади БЖД в Конституції України. Законодавчі і нормативні акти з безпеки життєдіяльності та цивільного захисту. Механізми регулювання безпеки, зниження ризиків і пом'якшення наслідків НС. Регламентація режимів запобігання і ліквідації НС.

Єдина державна система цивільного захисту (ЄДС ЦЗ). Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на НС на державному рівні.

Органи цивільного захисту ОГ. Алгоритм дій органів місцевої виконавчої влади, місцевого самоврядування, керівництва ОГ щодо захисту об'єкту, персоналу, населення і територій від наслідків НС. Організація навчання населення з питань цивільного захисту. Підготовка населення до дій у НС.

Зонування території за можливою дією вражаючих факторів НС. Паспортизація, ідентифікація та декларування безпеки об'єктів.

Тема №8. «Надання першої долікарської допомоги потерпілим у життєвих та надзвичайних ситуаціях»

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Порядок і вимоги до надання першої долікарської допомоги потерпілим від наслідків пожежі, ураженні електричним струмом, при дорожньо-транспортній пригоді та при травматичному шоку.

Принципи надання першої допомоги потерпілим. Травмувальні фактори навколишнього середовища. Оцінка загального стану потерпілого. Надання першої допомоги при значних опіках, дорожньо-транспортній пригоді, травматичному шоку, утопленні і отруєннях. Заходи особистої безпеки при наданні першої допомоги потерпілим.

Дії працівників поліції на випадок виникнення пожежі та надання допомоги потерпілим. Заходи особистої безпеки.

Дії працівників поліції і надання першої допомоги при ураженні електричним струмом. Застосування індивідуальних засобів захисту з метою особистої безпеки.

Порядок дій працівників поліції у вибухонебезпечних ситуаціях. Надання першої допомоги та заходи безпеки.

Результати навчання (РН)		РН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	
		РН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	
		РН7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.	
		РН9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.	
		РН17. Працювати в команді, забезпечуючи у виконання завдань команди	
Критерії оцінювання результатів навчання		Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю: – поточний контроль 50 балів; – підсумковий контроль 50 балів. Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та самостійної роботи здобувача вищої освіти. Оцінка за аудиторну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які ним отримані на практичних заняттях (здобувач має отримати не менш 5 позитивних оцінок) з коефіцієнтом 5. Оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне балів, які отримані здобувачем за: реферати, програми (здобувач має підготувати не менш 2 проектів) з коефіцієнтом 5. Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (заліку).	
		ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS	
Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з

94-96			освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	В	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального, робота з двома – трьома незначними помилками
80-84			
75-79		С	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком, практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані, якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками
70 –74	Задовільно («зараховано»)	Д	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань, містять помилки, робота з трьома значними помилками
65 – 69			
60 – 64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40 – 59	Незадовільно («не зараховано»)	Ф Х	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу освоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій

21 – 40			самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1–20		Ф	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не освоєно, необхідні практичні навички роботи не сформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

1. Що є предметом вивчення безпека життєдіяльності? Міждисциплінарний характер безпека життєдіяльності, її зв'язок з іншими науками.
2. Безпека. Рівні безпеки. Принципи БЖД.
3. Небезпека. Визначення, класифікація небезпек.
4. Небезпечні і вражаючі фактори: сутність, види. Наведіть приклади.
5. Визначення поняття «надзвичайна ситуація» (НС). Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків. Рівні НС.
6. Дайте визначення терміну “ризик”, «допустимий ризик». Наведіть приклади.
7. Що таке ризик як оцінка небезпеки, категорії серйозності та рівні імовірності небезпек?
8. Система ”людина – життєве середовище” та її компоненти.
9. Середовище: природне, виробниче, побутове, соціально-політичне.
10. Типи діяльності людини та їх характеристика.
11. Фізіологічні особливості організму людини. Характеристика основних аналізаторів БЖД.
12. Характеристика психологічних властивостей людини. Нервова система. Психіка людини і безпека життєдіяльності.
13. Властивості людини: атрибути, риси, якості.
14. Біоритми людини і їх роль в забезпеченні життєдіяльності людини.
15. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості.
16. Негативні фактори, що впливають на здоров'я людини та їх характеристика.
17. Поняття про психоемоційні напруження (стрес).
18. Психотипи за реакцією людей на небезпеку. Стресові стани у людей, що знаходяться в районі НС.
19. Надзвичайна ситуація (НС): загальні ознаки, класифікація за походженням та рівнями.
20. Що відноситься до НС техногенного характеру?

- 21.Що відноситься до НС природного характеру?
- 22.Що відноситься до НС соціального характеру?
- 23.Що відноситься до НС воєнного характеру?
- 24.Стихійні лиха: сутність, класифікація.
- 25.Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ і їх наслідки для людини і суспільства. Правила поведінки в умовах небезпеки землетрусу.
- 26.Характеристика небезпечних метеорологічних явищ і їх наслідки для людини і суспільства. Правила поведінки при ураганах та повенях.
- 27.Небезпечні гідрологічні процеси і явища і їх наслідки для людини і суспільства.
- 28.Пожежі у природних екосистемах. Правила поведінки при пожежах.
- 29.Біологічні небезпеки. Характеристика небезпечних патогенних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей.
- 30.Біологічні небезпеки. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання людини, тварин і рослин.
- 31.Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу.
- 32.Що таке шум і в чому полягають особливості шумового забруднення?
- 33.Вплив вібрації на довкілля і здоров'я людини.
- 34.Електромагнітне випромінювання: загальна характеристика і вплив на людину.
- 35.Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу.
- 36.Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Заходи безпеки при користуванні залізничним транспортом.
- 37.Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій).
- 38.Забезпечення пожежної безпеки підприємств, установ, організацій. Відповідальність за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки.
- 39.Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Фактори радіаційного впливу на людину.
- 40.Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження.
- 41.Режими захисту населення у разі радіаційної аварії. Захист приміщень від проникнення радіоактивних речовин.
- 42.Хімічні речовини: характеристика і класифікація за характером дії на організм людини.
- 43.Тероризм: сутність, види, наслідки для суспільства, держави, промислових об'єктів.
- 44.Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження.
- 45.Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини.
- 46.Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі.
- 47.Вплив інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства.
- 48.Засади БЖД в Конституції України. Законодавчі і нормативні акти з безпеки життєдіяльності.

49. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні.
50. Роль і завдання ЦЗ України та ДСНС України
51. ЄДС ЦЗ України: складові, функції
52. Дії органів місцевої виконавчої влади, місцевого самоврядування, керівництва ОГ щодо захисту об'єкту, персоналу, населення і територій від наслідків НС.
53. Назвіть способи та принципи захисту населення.
54. Дайте характеристику індивідуальних засобів захисту населення.
55. Що відноситься до засобів захисту органів дихання? Призначення та загальна будова фільтруючого протигаза.
56. Що відноситься до засобів захисту шкіри? Призначення та загальна будова загальновійськового захисного комплексу ЗЗК.
57. Організація дозиметричного й хімічного контролю: порядок проведення, прилади.
58. Медичні засоби захисту.
59. Що таке евакуація і як вона проводиться?
60. Назвіть види робіт при проведенні рятувальних і інших невідкладних робіт РіНР. Спеціальна обробка людей, територій, техніки: дезактивація, дегазація, дезинфекція.
61. Принципи надання першої допомоги потерпілим.
62. Вплив електричного струму на організм людини. Що таке фібриляція серця і методи надання допомоги потерпілому, враженому електричним струмом.
63. Надання першої допомоги при ураженні блискавкою.
64. Надання першої допомоги потерпілому при ДТП.
65. Надання першої допомоги потерпілому від травматичного шоку.
66. Надання першої допомоги потерпілому при утопленні.
67. Надання першої допомоги потерпілому при отруєнні чадним газом.
68. Надання першої допомоги потерпілому при отруєнні отруйними рідинами.
69. Заходи особистої безпеки при наданні першої допомоги потерпілим.
70. Дії працівників поліції на випадок виникнення пожежі та надання допомоги потерпілим. Заходи особистої безпеки.
71. Заходи особистої безпеки при наданні першої допомоги потерпілим.
72. Порядок дій працівників поліції у вибухонебезпечних ситуаціях. Надання першої допомоги та заходи безпеки.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна та наукова література:

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підручник / [В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокурєнко ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 308 с.
URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10837>
2. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. для працівників поліції / О.Ю. Прокопенко, І.В. Власенко, М.Ю. Крепакова; МВС України, Харк. нац. ун-т

внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2017. 364 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Безпека життєдіяльності: Навчально-методичний посібник / [Укладачі: В.І. Кошель, Г.П. Сав'юк, Б.С. Дзундза]. Івано-Франківськ: НАІР, 2015. 107 с. URL: https://kbg.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/51/2018/04/Kurs_Lektsij_BGD_2015-new.pdf
2. Безпека життєдіяльності : підручник. / [О. І. Запорожець, Б. Д. Халмурадов, В. І. Применко та ін.] К. : «Центр учбової літератури», 2013. 448 с. URL: <https://kpmu.km.ua/upload/medialibrary/8ca/BYEITYENA-zykhkhzhekyaorsfkhk-Iatsuszyeshch.pdf>
3. Безпека людини у сучасних умовах: монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; за заг. ред. проф. В.В. Березуцького. Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. 208 с. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/34933>.
4. Березуцький В.В. Основи професійної безпеки та здоров'я людини : підручник / В.В. Березуцький [та ін.] ; під ред. проф. В.В. Березуцького. Харків : НТУ "ХПІ", 2018. 553 с. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/37199/1/Book_2018_Berezutskyi_Osnovy_prof_bezpeky.pdf
5. Васенко В.К., Тереніна О.В. Безпека життєдіяльності та її особливості у правоохоронних органах. *Право і безпека: Науковий журнал Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. №1(43). С.213-217. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5773>
6. Зубар Н.М. Основи фізіології і гігієни харчування: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 336 с. URL: http://boguslav-vpusp.net.ua/images/Files-2018/Osnovu_fiziologii_N.Zubar.pdf
7. Конфліктологія : навч. посіб. / А.І. Берlach, В.В. Кондрюкова, В.О. Криволапчук, О.Г. Поліщук; ОДУВС вид. 2-ге, доповн. Одеса : ОДУВС, 2010. 162 с. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/310/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>
8. Ключко А. М., Собина В. О. Формування правових основ взаємодії органів правоохорони, місцевого самоврядування та Державної служби України з надзвичайних ситуацій. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Сер.: Державне управління*. 2018. Вип. 1(8). С. 424-432. DOI: 10.5281/zenodo.1240814. URI: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5594>
9. Коломієць, Олена, Демченко, Юрій Забезпечення безпеки поліцейських під час зупинення транспортного засобу. *Підприємництво, держава і право*. 2020, №7. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/7/27.pdf> . DOI
10. Лук'янихіна О.А., Афанасенко М.О. Пожежі у природних системах: стан та методи запобігання. *Проблеми цивільного захисту населення та безпеки*

життєдіяльності: сучасні реалії України: VI Всеукраїнська заочна науково-практична конференція (м. Київ, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 28 квітня 2020 року). К., 2020. С. 98.

11. Лук'янихіна О.А. Діяльність ЄДС ЦЗ в мирний період і в умовах воєнного стану. Проблеми цивільного захисту населення та безпеки життєдіяльності: сучасні реалії України: IX Всеукраїнська заочна науково-практична конференція (м. Київ, Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, 28 квітня 2023 року). К., 2023. С.99-100
12. Лук'янихіна О.А. Екологічна безпека та екологічний ризик. Екологічний менеджмент на підприємстві [розділ підр.]/ Менеджмент для магістрів: підручник/ За ред. проф. О.Ф.Балацького та проф. О.М.Теліженка. Суми: ВТД "Університетська книга", 2013. Т. 2. 619с., С.492-510 (Гриф МОН, лист №14.4/18-Г-2924 від 30.12.2008р.)
13. Мягченко О. П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства. Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2010. 384 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Miahchenko_Oleksandr/Bezpeka_zhyttiedialnosti_liudyny_ta_suspilstva.pdf?PHPSESSID=eb84590d847f57123690b02c8fd2ef24
14. Стиценко Т.Є., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. Безпека життєдіяльності»: навч. Посібник. Харків: ХНУРЕ, 2018. 336 с. URL: https://os.nure.ua/wp-content/uploads/2019/05/posibnik-bgd_2018_p.1.pdf

Нормативно-правові акти:

1. ДК 019:2010. Класифікатор надзвичайних ситуацій. На заміну ДК 019-2001 ; Чинний від 2011-01-01. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text>
2. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0062282-97#Text>
3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Кодекс цивільного захисту: Закон України від 02.10.2012 за № 5403-VI. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
5. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20.03.2003 № 638-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. ст.180 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
6. Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 року №4004-XII. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.
7. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991р. №791а-XII. (Редакція від 27.05.2021) // База даних (БД) «Законодавство України» /

Верховна Рада (ВР) України.	URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12#Text	
8. Положення про єдину державну систему цивільного захисту: затверджено постановою КМУ від 9 січня 2014 р. № 11. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text	
9. Положення «Про державну службу України з надзвичайних ситуацій»; Указ Президента України від 16.01.2013р. № 20/2013. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/20/2013?nreg=20%2F2013&find=1&text=%EF%EE%E2%F1%FF%EA%E4%E5%ED%ED%EE%E3%EE&x=-888&y=-15865#n22	
10. Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту: Постанова КМ України № 733 від 27 вересня 2017 р. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF	
11. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Постанова КМУ №444 від 26 червня 2013 р. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF	
12. Про затвердження Вимог щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями: Наказ Мінсоцполітики України від 14.02.2018 № 207. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-18#Text	
13. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів : Наказ МВС України від 04 серпня 2018 року №656 [сайт Національної поліції України]. URL : https://www.npu.gov.ua/about/normativna-baza/pidzakonni-akti.html	
14. Про затвердження Інструкції про поведінку з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 09.07.2014 № 653. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text	
15. Про затвердження Класифікаційних ознак надзвичайних ситуацій: Наказ МВС України від 06.08.2018 № 658. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0969-18#Text	
16. Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні : Наказ МВС України Форма від 30.12.2014 № 1417. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15	
17. Про затвердження порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту: Наказ МВС України від 11.09.2014 № 934. Офіційний сайт Національної поліції URL: https://www.npu.gov.ua/about/normativna-baza/pidzakonni-akti.html	
18. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при	

невідкладних станах: Наказ МОЗ України від 09.03.2022 № 441. // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-14/paran25#n25>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

3. <http://president.gov.ua/> – офіційне інтернет-представництво Президента України.
4. <http://rada.kiev.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.
5. <http://kmu.gov.ua/>. – офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
6. <https://moz.gov.ua/> – офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України.
7. [http:// mvs.gov.ua](http://mvs.gov.ua) – офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України.
8. <https://npu.gov.ua/> – офіційний сайт Національної поліції України.
9. <http://dsns.gov.ua> – Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС).
10. <http://www.rainbow.gov.ua/> – офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України.
11. <http://www.nato.int/> – офіційний сайт Північноатлантичного альянсу (НАТО)
12. Навчальний відеофільм "Особиста безпека працівників поліції "URL: <https://youtu.be/EuY85UtrykA> (Обшук, туберкульоз, затримання) URL: <https://youtu.be/RwikSzmODdg> (наркозалежні- поведінка)